

Tiekimo grandinių vaidmuo skatinant saugą ir sveikatą statybos ir žemės ūkio sektoriuose: projektas „LIFT-OSH“

Santrauka

Autoriai: Peter Hasle, Wanja Öhler (Pietų Danijos universitetas), Vincent Dupont, Karolien Lenaerts („KU Leuven“, Belgija), Annachiara Longoni, Mireia Yter Gimeno (ESADE, Ispanija), Mark Pagell, Yanbing Chen (Dublino universiteto kolegija, Airija), Christian Uhrenholdt Madsen („Teamworkinglife“, Danija), Karin Reinhold, Marina Järvis („Taltech“, Estija).

Recenzavo Jan Vang (Pietų Danijos universitetas), Lynda Robson („Work & Health“, Kanada), Sandra L. Fisher (Miunsterio verslo mokykla, Vokietija).

Projekto administratoriai: Dietmar Elsler, Annick Starren, Lothar Lieck, Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA).

Šią ataskaitą užsakė Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA). Jos turinys, įskaitant bet kokias pareikštas nuomones ir (arba) išvadas, priklauso tik autoriams ir nebūtinai atspindi EU-OSHA požiūrį.

Nei Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, nei joks jai atstovaujantis asmuo negali būti laikomas atsakingu už toliau pateiktos informacijos panaudojimą.

© Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2024 m.

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti arba dauginti nuotraukas arba kitą medžiagą, kurių autorių teisės priklauso ne Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūrai, būtina gauti tiesioginį autorių teisių turėtojų leidimą.

Pirkėjo ir tiekėjo arba kliento ir rangovo santykių¹ tiekimo grandinėse įtaka darbo sąlygoms ir darbuotojų saugai ir sveikatai (DSS) vis didėja. Pirkėjai nustato pirkimo sąlygas, kurios apibrėžia sąlygas tiekėjų darbo vietose. Šios sąlygos gali būti ir grėsmė, ir galimybė gerinti DSS.

Šioje ataskaitoje² pateikiamos aštuonių išsamių atvejų tyrimų išvados, kuriose nagrinėjama tiekimo grandinė pagrįsta rinkos svertų praktika, daranti įtaką DSS statybų bei žemės ūkio maisto produktų sektoriuose Europoje. Tyrimai atlikti įgyvendinant Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros (EU-OSHA) projektą „Darbuotojų saugos ir sveikatos svertų priemonės – Lift-OSH“ (EU-OSHA, 2023 m.)³. Rinka pagrįsta poveikio praktika šiuo atveju suprantama kaip praktika, kai ekonominiais santykiais naudojama kaip svertu gerinti DSS kitose tiekimo grandinės įmonėse. Atvejų analizės tikslas – nustatyti ir įvertinti rinkos svertų praktikos galimybes siekiant pagerinti tiekėjų samdomų darbuotojų sąlygas. Kiekviename atvejo tyrime nagrinėjami pagrindinės įmonės (pirkėjo) ir 3–5 tiekėjų santykiai. Visais atvejais tolesnei analizei atrinktos pagrindinės įmonės – tai įmonės, turinčios gerą reputaciją dėl gerų sąlygų savo ir savo tiekėjų darbuotojams. Taigi šiame tyrime nustatyti atvejai yra vieni iš geresnių rinkos svertų panaudojimo praktikų, nustatytų abiejuose sektoriuose. Greičiausiai vidutinio pirkėjo ir tiekėjo santykiuose darbo sąlygoms ir DSS skiriama mažiau dėmesio.

Tyrėjai lankėsi pagrindinėje įmonėje ir pas tiekėjus, apklausė vadovybės ir darbuotojų atstovus, atliko stebėjimus, rinko ir analizavo dokumentus.

Darbo sąlygų tiekimo grandinės valdymas ir DSS

Įprasta sąvoka „tiekimo grandinė“ reiškia organizacijų, kurios kartu teikia vertę klientui arba galutiniam sistemos naudotojui, tinklą. Grandinės metafora padeda lengviau įsivaizduoti prekių, informacijos ir pinigų srautus, kurie juda tarp tinklo narių, kad sukurtų vertę klientui. Tačiau šiame organizacijų tinkle svarbiausias tiekimo grandinės vienetas yra diada – dviejų organizacijų (paprastai pirkėjo (kliento) ir tiekėjo (rangovo) ryšys, susietas sutartimi ir prekių, pinigų ir informacijos srautu. Vienas iš svarbiausių klausimų, su kuriais susiduria šios diados, yra santykių valdymas, užtikrinant, kad vienas iš narių – paprastai tiekėjas arba rangovas – suteiktų tai, ką žada pirkėjui (klientui), nors pirkėjai taip pat pasižada tiekėjams, pavyzdžiui, ilgalaikius santykius arba tam tikrą paramą. Tai sudėtinga tema, nes abi šalys gauna naudos iš to, kad galutiniam vartotojui suteikia tai, ko jis nori. Tačiau pelno visuma yra ribota, todėl organizacijos dažnai kovoja dėl savo fiksuoto pelno dalies. Todėl diados naudoja įvairias (rinkos) valdymo strategijas, kad užtikrintų naudingiausią savo santykių rezultatą.

Tiekimo grandinės valdymą galima klasifikuoti pagal du pagrindinius metodus:

Sutartinis valdymas

- Formalus taisyklių, reglamentuojančių pirkėjo (kliento) ir tiekėjo (rangovo) santykius, rinkinys, pavyzdžiui, atsakomybės ir vaidmenų pasiskirstymas verslo santykiuose, praktikos ir neatitikties stebėsena, taip pat pageidaujamų rezultatų ir produkcijos, kuri turi būti pagaminta, nurodymas.

Santykių valdymas

- Pirkėjo (kliento) ir tiekėjo (rangovo) santykius reguliuoja neoficialūs socialiniai santykiai ir bendros normos. Svarbūs aspektai yra lankstumas, solidarumas (abipusė nauda) ir dalijimasis informacija.

Faktinė valdymo praktika dažniausiai būna mišri arba hibridinė, turinti ir sutartinio, ir santykinio valdymo elementų. Darbo sąlygų ir DSS srityje svarbus ir sutartinis, ir santykinis valdymas. Tiekimo grandinės valdymo sąlygos sutartyse gali daryti tiesioginę įtaką DSS, pavyzdžiui, elgesio kodeksai, kuriuose numatyta laikytis tam tikrų DSS sąlygų, tačiau netiesioginę įtaką gali daryti ir sutartyse numatytos

¹ Šioje ataskaitoje vartojamas terminas „pirkėjo ir tiekėjo santykiai“.

² Visa ataskaita pateikiama: <https://osha.europa.eu/en/publications/supply-chains-role-promoting-safety-and-health-construction-and-agriculture-lift-osh-project>

³ EU-OSHA – Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, „Darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimas per tiekimo grandines. Rinkos iniciatyvos žemės ūkio produktų ir statybos pramonėje“, 2023 m. Skelbiama adresu: <https://osha.europa.eu/en/publications/improving-osh-through-supply-chains-market-based-initiatives-agri-food-and-construction-industries>

pristatymo ir apmokėjimo sąlygos. Santykių valdymas gali lemti gerus socialinius santykius, kurie, pavyzdžiui, gali suteikti tiekėjui lankstumo saugiai organizuoti darbą be viršvalandžių, o pirkėjas gali padėti tiekėjui išspręsti konkrečias DSS problemas.

Tiekimo grandinės darbo sąlygų ir DSS valdymas statybos sektoriuje

Statyba yra vienas svarbiausių Europos ekonomikos sektorių, tačiau tuo pat metu tai ir didelės rizikos sektorius, pasižymintis dideliu nelaimingų atsitikimų, profesinių ligų ir nesaugaus darbo atvejų skaičiumi. Statybų aikštelė yra pagrindinė pirkėjų ir tiekėjų sąveikos statybų sektoriuje vieta, kur tiek pirkėjai, tiek tiekėjai kartu dirba prie vieno projekto ir turi kontroliuoti darbo sąlygas ir DSS, kurios vykstant statyboms nuolat kinta.

Atvejų tyrimuose nustatėme keletą valdymo praktikų, kurios galėtų padėti pagerinti DSS šiame sektoriuje. Dauguma praktikų yra mišrios formos, turinčios ir sutartinių, ir santykių elementų.

1 lentelė. Rinkos svertai, susiję su darbo sąlygomis ir DSS statybų sektoriuje

	Praktika	Apibūdinimas
Kliento valdoma DSS	Sutartinė	Darbuotojų saugos ir sveikatos valdymo sistemos, kurių reikalaujama užsakovų ir pagrindinių rangovų sutartyse. Sutartyje aprašomos funkcijos ir atsakomybė.
	Santykių	Faktiniai vaidmenys ir praktika yra santykinio pobūdžio. Visi jie priklauso nuo santykių tarp užsakovų organizacijų ir pagrindinių rangovų bei subrangovų statybvietėje. Užsakovai ir pagrindiniai rangovai kasdien stebi, kaip užtikrinama DSS. Pagrindiniai rangovai ir subrangovai užmezga ilgalaikius santykius, kurie tęsiasi nuo vienos statybvietės iki kitos.
Saugos kultūra	Sutartinė	Aiškios ir išsamios taisyklės ir susitarimai dėl DSS, kurie būtų vykdomi pagal sutartis, reguliariai prižiūrimi ir dėl kurių susitariama prieš pradedant projektą. Sutartys, kuriose numatomas subalansuotas finansinio ir laiko krūvio paskirstymas tarp skirtingų statybvietės dalyvių.
	Santykių	Pagrindiniai elementai yra susiję su santykiais: sukurti atvirą atmosferą, kurioje būtų galima visais statybvietės lygmenimis kalbėti apie DSS – tiek apie gerąją praktiką, tiek apie klaidas. Dalijimasis žiniomis tiek iš viršaus į apačią (švietimas, informuotumo didinimas), tiek iš apačios į viršų (darbuotojų dalyvavimas, jų patirties ir rūpesčių įvertinimas).
Subrangovų vertinimas	Sutartinė	Pagrindinė įmonė oficialiai vertina subrangovus prieš pasirašydama sutartį, taip pat projekto įgyvendinimo metu.
	Santykių	Subrangovų, kurie anksčiau dirbo su pagrindine įmone, vertinimas paprastai būna neformalus, kai pasitikėjimas vaidina svarbesnį vaidmenį, o teigiamas įvertinimas suteikia galimybę gauti naujų užsakymų.

	Praktika	Apibūdinimas
Skatinimo priemonės ir nuobaudos	Sutartinė	Darbuotojų saugos ir sveikatos prioritetų ženklavimas raudonomis, geltonomis ir žaliomis kortelėmis bei į sutartį įtrauktomis pasekmėmis – premijomis ir nuobaudomis.
	Santykių	Geri santykiai padeda užtikrinti būsimus verslo santykius ir laiku atliekamus mokėjimus.
Mokymai	Sutartinė	Reikalavimas baigti tam tikrus mokymus, kad būtų galima patekti į statybų aikštelę.
	Santykių	Užsakovas ir (arba) pagrindinis rangovas rengia mokymus prieš pradedant statybas ir jų metu.
Komunikacija	Sutartinė	Sutartyje numatytos komunikacijos ir koordinavimo procedūros (pvz., kiekvieną mėnesį rengiami saugos ir koordinavimo susitikimai).
	Santykių	Atviras bendravimas tarp įvairių statybvietėje veikiančių grandžių, pasitikėjimas, konstruktyvūs asmeniniai santykiai tarp svarbiausių asmenų.

Kaip nurodyta 1 lentelėje, atvejų tyrimai rodo, kad valdymo praktika yra įvairi. Juose naudojami ir sutartiniai, ir santykiniai elementai, kurie dažnai taikomi kartu. Siekdami paremti šios praktikos sklaidą, siūlome keletą politinių gairių, skirtų politikos formuotojams ir praktikams:

Politikos formuotojams:

- Viešojo sektoriaus ir kiti profesionalūs statybų užsakovai gali būti saugesnių ir sveikesnių statyviečių lyderiai, aktyviai dalyvaudami konkursuose, viešuosiuose pirkimuose ir visame statybos procese.
- Darbo inspektoriai gali padėti koordinuoti ir bendradarbiauti statybų aikštelėse ne tik duodami nurodymus dėl konkrečių pažeidimų, bet ir įtraukdami į nurodymus DSS valdymą ir koordinavimą.
- Konsultavimo tarnybos gali padėti klientams, pagrindiniams rangovams ir subrangovams plėtoti koordinavimą ir bendradarbiavimą siūlydamos bendradarbiauti ir taikyti koordinavimo priemones. Svarbiausias vaidmuo čia tenka statybų saugos koordinatoriams, nes jie privalo dirbti visose Europos statybų aikštelėse, kuriose dirba keli rangovai, ir gali atlikti išorinių konsultavimo tarnybų ir statybvietės darbuotojų jungiamosios grandies funkciją.
- Visoje ES galėtų būti suderinta statybos darbuotojų saugos mokymų ir sertifikatų politika ir reikalavimai, taip išvengiant pasikartojimų ir sudarant sąlygas išsamesniems ir specializuotiems mokymams.
- Labai maži ir maži rangovai susiduria su sunkumais dėl didėjančių oficialių reikalavimų dėl dokumentais pagrįstų DSS valdymo procedūrų, todėl svarbu, kad šiems rangovams būtų taikomos tikslinės programos, užtikrinančios, kad jie taip pat galėtų kurti sveikatai palankesnes ir saugesnes darbo vietas.

Praktikams:

- Aktyviai veikiantis užsakovas rodo, kaip svarbu ne tik konkurso metu prašyti užtikrinti DSS valdymą ir įtraukti nuostatas į sutartį, bet ir kasdien vykdyti stebėseną statybvietėje.

- Gerų bendradarbiavimo socialinių santykių plėtojimas yra labai svarbus saugos ir sveikatos statybų aikštelėje aspektas. Premijos ir geros praktikos įvertinimas yra stipresnės saugos skatinimo priemonės nei sankcijos, nors sankcijų galimybė yra svarbi kaip pozityvaus požiūrio pagrindas.
- Derinant kelias praktikas sukurama sinergija: pavyzdžiais gali būti skatinimo priemonės ir premijos, (interaktyvus) pasitarimas dėl priemonių rinkinio, bendri saugos patikrinimai ir specialūs mokymai.

Tiekimo grandinės darbo sąlygų ir DSS valdymas žemės ūkio maisto produktų sektoriuje

Žemės ūkio maisto produktų sektorius skiriasi nuo statybos sektoriaus, nes pirkėjai ir tiekėjai yra skirtingose, dažnai toli viena nuo kitos esančiose geografinėse vietovėse. Pirkėjai negali daryti tiesioginės įtakos tiekėjams ir bendradarbiauti su jais, nes pirkėjas, net ir tais atvejais, kai pirmenybė teikiama asmeniniams susitikimams, tik retais atvejais gali būti tiekėjo gamybos vietoje. Todėl, palyginti su statybų sektoriumi, žemės ūkio maisto produktų rinkos svertų praktika yra kur kas mažiau tiesioginė. Labiausiai tiesiogiai į DSS orientuota praktika – tai elgesio kodeksai ir sertifikavimas bei vėlesni auditai. Kita svarbi praktika, nustatyta atvejų tyrimuose, yra susijusi su palankių santykių tarp pirkėjų ir tiekėjų kūrimu, skatinančiu tiekėjų motyvaciją ir galimybę sukurti stabilias ir geras darbo sąlygas.

2 lentelė. Darbo sąlygų ir DSS įtaka žemės ūkio maisto produktų rinkai

	Praktika	Apibūdinimas
Sutartinė	Stabilūs kiekiai ir sąlygos	Iš anksto apibrėžti ir oficialioje sutartyje suderinti kiekiai ir kainos sudaro sąlygas stabiliau planuoti darbus.
	Skaidrūs produktų kokybės ir pristatymo reikalavimai	Deramas įspėjimas apie pristatymą / pristatymo laiko nustatymas pašalina įtampą ir leidžia geriau planuoti darbo laiką.
	Sertifikatai ir auditai, įskaitant DSS reikalavimus	Trečiųjų šalių auditoriai, pirkėjai ir tiekėjai skirtingai supranta sertifikavimo reikalavimus, tačiau jie gali padėti nustatyti minimalų standartą ir skatinti saugos kultūrą.
Santykių	Ilgalaikiai santykiai	Ilgametė prekyba ne vien pagal sutartis gali užtikrinti stabilesnius santykius, taigi ir geresnį darbo planavimą.
	Pirkėjo ir tiekėjo bendradarbiavimas	Bendras naujų produktų tobulinimas, naujos pakuotės ir gamybos planavimas padeda dalytis tikslais ir bendrai planuoti.
	Neformalus pirkėjo ir tiekėjo ryšiai	Santykiai tarp žmonių ir neformalus bendravimas, kad būtų pasiektas bendras supratimas.
	Tiekimo grandinės lankstumas	Abipusis supratimas reaguojant į tiekimo sutrikimus (pvz., priimant pavėluotą pristatymą, mažesnę produktų įvairovę), siekiant sumažinti įtampą darbe.
	Mokymas ir techninė pagalba	Pirkėjų įmonės padeda smulkiesiems tiekėjams techninėmis ir vadybos žiniomis ir patirtimi, žaliavomis ir technika, kuri leidžia geriau suplanuoti ir užtikrinti stabilesnius darbo procesus.

Rinkos svertų praktika žemės ūkio maisto produktų sektoriuje, daranti tiesioginį poveikį DSS, yra mažesnė nei statybų sektoriuje ir daugiausia daro netiesioginį poveikį. Todėl reiktų aiškiau stiprinti pirkėjų ir tiekėjų santykius ir DSS turinį. Tiek politikos formuotojai, tiek praktikai gali padėti palengvinti tokią plėtrą.

Politikos formuotojams:

- Būsimas Europos žaliojo susitarimo reglamentas dėl privalomos deramo patikrinimo praktikos ir ataskaitų apie vertės grandinės tvarumą teikimo (Įmonių informacijos apie tvarumą teikimo direktyva (ITTD)) gali tapti pagrindine DSS ir žemės ūkio maisto produktų srities priemone. Tačiau, kaip ir sertifikatų ir auditų atveju, kyla pavojus, kad gali atsirasti „popierinis tigras“, kurio įtaka praktikai bus menka. Labai svarbu deramo patikrinimo reguliavimą pritaikyti žemės ūkio maisto sektoriui, kuriame yra daug mažų tiekėjų, turinčių ribotus vadybinius pajėgumus.
- Viena iš galimybių galėtų būti įtraukti deramą patikrinimą į esamus sertifikatus, nes daugybės lygiagrečių sertifikatų taikymas yra našta smulkiesiems tiekėjams. Todėl skirtingų sertifikatų integravimas yra prioritetas. Pavyzdys galėtų būti Norvegijos integruotas maisto saugos ir sveikatos sertifikatas.⁴

Praktikams:

- Pirkėjai konsultuoja ir patys atlieka maisto saugos ir aplinkosaugos auditą, tačiau darbuotojų saugos ir sveikatos auditą palieka trečiųjų šalių sertifikavimo agentūroms. Glaudesnė pirkėjų organizacijos pirkimų padalinių ir įmonių socialinės atsakomybės ir (arba) socialinio tvarumo padalinių integracija reikštų, kad DSS yra svarbesnis prioritetas, taip pat sukurtų pirkėjų organizacijai pranašumą ir sinergijos valdant tiekėjus.
- Tiekėjams svarbu sudaryti oficialias ilgesnės trukmės (pageidautina kelerių metų) sutartis. Jos gali sukurti stabilias sąlygas ir atverti galimybes ilgalaikėms investicijoms.
- Asmeniniai pasitikėjimu grįsti santykiai padeda tiekėjams planuoti gamybą ir gali padėti užtikrinti stabilesnį darbą. Fiziniai pirkėjų vizitai pas tiekėjus gali padėti užmegzti asmeninius santykius. Apsilankymų metu būtų naudinga pradėti dialogą visomis pirkėjų ir tiekėjų dominančiomis temomis, įskaitant DSS.
- Tiekimo sąlygos paprastai nustatomos sutartyje, o kartais už jų pažeidimą skiriamos baudos. Tačiau svarbu užmegzti pasitikėjimu grįstus santykius, kai abi šalys yra lanksčios ir stengiasi padėti viena kitai iškilus problemoms, pavyzdžiui, kai tiekėjui sunku pristatyti prekes, pavyzdžiui, dėl nepalankių oro sąlygų.

Palyginimas tarp sektorių ir išvados

Mūsų atliktas rinkos svarto panaudojimo praktikos tyrimas statybų ir žemės ūkio maisto pramonės sektoriuose rodo, kad šie du sektoriai pasižymi gana skirtingais ir savitais bruožais. **Statybų sektoriuje** suinteresuotosios šalys, įskaitant pagrindinį rangovą, subrangovus, o dažnai ir užsakovą, dirba kartu bendroje fizinėje vietoje. Toks nedidelis atstumas sudaro sąlygas glaudžiai valdyti santykius ir taikyti kelias tiesiogines DSS priemones. **Žemės ūkio maisto produktų sektoriuje** situacija yra visiškai kita. Pirkėjai ir tiekėjai yra fiziškai atskirti, dažnai veikia kitose šalyse ir šalis skiria dideli atstumai.

Nepaisant šių skirtumų, rinkos svertai tiekimo grandinėje gali atlikti svarbų vaidmenį gerinant darbo sąlygas ir DSS abiejuose sektoriuose. Tačiau rinkos svertai negali pakeisti valstybinio reguliavimo. Rinkos svertai veikia paremti reglamentavimo, pagal kurį sektoriaus dalyviai privalo rūpintis sveikata ir sauga, platforma. Todėl griežtesnis reguliavimas taip pat padės aktyviau taikyti rinkos svarto praktiką. Daugelis mūsų nustatytų tiesioginių DSS priemonių statybų sektoriuje pagrįstos valstybiniu reguliavimu.

Rinkos svarto priemonės abiejuose sektoriuose veikia sutartinio ir santykinio valdymo būdu, todėl susidaro mišri praktika su abiejų šių priemonių elementais. Šiems sektoriams būdingas vienas svarbus bruožas, būdingas daugeliui ilgalaikių santykių pavyzdžių. Pavyzdžiui, statybų sektoriuje subrangovai ir tiekėjai paprastai gali tikėtis tęsti veiklą būsimuose projektuose. Tai suteikia pirkėjams svertų motyvuoti

⁴ Žr. <https://www.ksl.no/no/om-ksl-2/information-in-english>

tiekėjus tenkinti pirkėjų lūkesčius, taip pat ir susijusius su DSS. Tas pats pasakytina ir apie žemės ūkio maisto produktų tiekėjus, kurie gali tikėtis naujų užsakymų po esamos sutarties.

Vis dėlto, be ilgalaikių santykių, rinkos svertai šiuose dviejuose sektoriuose yra gana skirtingi. Statybos sektoriuje taikoma plati viešųjų pirkimų konkursų ir sutarčių sudarymo praktika, kuri apima ir reikalavimus dėl DSS. Nors sutartis yra svarbus statybų aikštelėje taikomos praktikos pagrindas, santykių valdymas yra svarbiausia DSS dalis. Suinteresuotosios šalys kasdien bendradarbiauja statybos proceso metu ir taiko tiesiogines DSS priemones. Sutartys praktikoje taikomos retai, nes dėl nuorodų į sutarties elementus ir galimo subrangovo atleidimo iš darbo kyla konfliktų ir vėluoja gamyba, o suinteresuotosios šalys mieliau ieško pragmatiškų iškilusių problemų sprendimų.

Žemės ūkio maisto produktų sektoriuje sutartims tenka kitoks vaidmuo. Jos yra stabilų sąlygų tiekėjams pagrindas, netiesiogiai suteikiantis jiems galimybę skatinti DSS. Sutartimis taip pat grindžiama vienintelė tiesioginė DSS priemonė – reikalavimas laikytis pirkėjų elgesio kodekso. Atitiktis dažniausiai patvirtinama sertifikatais, o sertifikato sąlygoms patikrinti atliekami auditai. „GLOBALG.A.P.“ yra labiausiai paplitęs sertifikatas, tačiau daugybė lygiagrečių sertifikatų, kurių reikalauja skirtingi pirkėjai, trukdo pasiekti rezultatą. Tiekėjai naudoja daug išteklių sertifikatams išlaikyti, todėl kyla rizika, kad daugiau dėmesio bus skiriama dokumentų tvarkymui, o mažiau apčiuopiamoms DSS priemonėms, numatytoms sertifikate. Žemės ūkio maisto produktų sektoriuje nėra tokių kasdinių asmeninių santykių kaip statybų sektoriuje, tačiau santykių valdymas vis tiek yra svarbus tiek pirkėjui, tiek tiekėjui, siekiant užtikrinti lankstumą ir abipusę pagalbą sprendžiant problemas, o tai gali padėti tiekėjams išvengti viršvalandžių ir padėti stabilizuoti jų darbo sąlygas.

Dvi svarbiausios šios skirtingų sektorių analizės bendrosios politikos gairės yra:

- Būsimas ES reglamentas dėl deramo patikrinimo ir aplinkosaugos, socialinių ir valdymo (ESG) ataskaitų pagal vadinamąjį „žaliąjį kursą“ bus svarbi pagalbinė priemonė DSS srityje žemės ūkio maisto produktų sektoriuje. Įmonių informacijos apie tvarumą teikimo direktyva turėtų tapti privaloma 2025 m., o įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvos nuostatos turėtų įsigalioti ne anksčiau kaip 2026 m. Vis dėlto, svarbu pritaikyti reglamento vykdymą sektoriui (ypač daugeliui mažų tiekėjų), kad būtų išvengta didelės nereikšmingo poveikio biurokratinės naštos.
- Konkursų ir viešųjų pirkimų reglamentavimo ir standartų rengimas. Trūksta aiškių ir skaidrių DSS įtraukimo kriterijų, tačiau juos nustatius pirkėjams gali būti lengviau pasiekti tai, ko jie prašo, tiekėjams lengviau įvykdyti reikalavimus, o galutiniams vartotojams – įvertinti DSS veiklos rezultatus. Jau sukaupta nemažai žinių, taip pat yra iniciatyvų, kuriomis siekiama gerinti DSS tiekimo grandinėse (pvz., Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) įsteigtas principo „vizija – nulis“ fondas, padedantis skleisti žinias per mokymus ir leidinius. Kitas pavyzdys – ES viešųjų pirkimų veiksmų planas).

Vadovams yra trys bendrieji mokymosi aspektai:

- **Pozityvaus požiūrio taikymas**
Reglamente tradiciškai daugiausia dėmesio skiriama pažeidimams ir baudoms (kaip dažnai būna ir sutartyse) kaip sankcijoms už pažeidimus. Tačiau mūsų atlikti atvejų tyrimai rodo, kad daug naudos galima gauti taikant pozityvesnį požiūrį, pagrįstą pagarba, teigiamais atsiliepimais, paskatomis ir pripažinimu. Toks požiūris taip pat padės bendrai įsitraukti į veiklos rezultatus ir taip padidins produktyvumą.
- **Sertifikatai ir auditai su išlygomis**
Sertifikatai gali būti naudinga darbo sąlygų ir darbuotojų saugos ir sveikatos priemonė, tačiau pirkėjai yra linkę per daug pasitikėti sertifikatais. Patys savaime jie neužtikrina saugios ir sveikos darbo vietos – būtina imtis aktyvių tolesnių veiksmų, kurie rodytų, kad DSS yra apčiuopiamas prioritetas.
- **Ilgalaikių santykių užmezgimas**

Abiejų sektorių atvejų tyrimai rodo, kad santykiai trunka ilgiau nei oficialios sutartys. Pasitikėjimas ir abipusis supratimas, atsiradęs dėl tokių ilgalaikių santykių, gali būti naudingas abiejų šalių verslui ir darbuotojų saugos ir sveikatos sričiai. Pripažįstame, kad tai gali kelti sunkumų viešajam sektoriui, kuriam taikomi viešųjų pirkimų reikalavimai siekiant apsaugoti nuo sukčiavimo. Viešųjų pirkimų atveju tai gali reikšti, kad reikia rinktis ilgesnės trukmės sutartis, nes dėl trumpo galiojimo sutarčių rangovui ir (arba) tiekėjui sunku investuoti į socialinius rezultatus ir juos pasiekti.⁵

⁵ Žr. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cb70c481-0e29-4040-9be2-c408cddf081f>

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA)

padeda užtikrinti, kad Europa taptų saugesne, sveikesne ir našesne vieta dirbti. Agentūra tiria, renka ir platina patikimą, apibendrintą ir objektyvią informaciją apie saugą ir sveikatą ir rengia informuotumo didinimo kampanijas visoje Europoje. 1994 m. Bilbao mieste, Ispanijoje, įsteigtoje Europos Sąjungos agentūroje dirba Europos Komisijos, valstybių narių vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovai ir visų ES valstybių narių ir kitų šalių specialistai.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra

Santiago de Compostela 12

48003 Bilbao, Ispanija

El. paštas: information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>